

Pozvánka na výstavu do Průhonic. K oslavám 125. výročí založení ČAVU

Počátek cesty, na níž zveme do průhonickeho zámku i parku, leží v dávné minulosti. V lednu 1890 byly schváleny stanovy České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění (viz také článek na str. 50–52 této Živy). Završení dlouhodobého obrozeneckeho úsilí mecenáše Josefa Hlávky. V r. 1918 se Akademie změnila v Českou akademii věd a umění (ČAVU). Akademie věd ČR se hlásí k jejich vědeckému i společenskému odkazu. Letošní 125. výročí založení je nejen příležitostí historické události, ale rovněž příležitostí poukázat na současné poslání Akademie věd a její přínos veřejnosti.

Součástí jubilejních oslav tvoří také řada výstav. Nabídka Botanického ústavu AV ČR, v. v. i., umožnila, aby pod hlavičkou Svět rostlin – od poznání k využití, botanické příběhy, vystoupila v Průhonicích biologie rostlin v samostatné expozici. Spolupřátatelem se stal Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.. Prezentace je založena na paralelně probíhajících příbězích. Nejprve ty, jež poskytli domácí botanici. První vypráví o vývoji a proměnách naší krajiny od poslední doby ledové po současnost. Nechá nahlédnout do metodické výzbroje (pylové analýzy, chrono-

dendrologie atd.). V druhém příběhu se v několika dílčích situacích (bolševník, křídlatka...) dozvíme, jak se i mile vyhlížející rostlinný imigrant může změnit v nebezpečného vetřelce. Třetí příběh je na výsost didaktický. Seznámíme se s tím, jaké identifikační rituály musí nově objevený endemit podstoupit, aby mu byla připsána domovská příslušnost. Je to cesta od herbářových sbírek k analýze DNA a k ústavnímu projektu Květeny ČR. Čtvrtý příběh odhaluje intimní, vzájemně výhodné vztahy mezi rostlinami a houbami. Dozvíme se podrobně, co účastníci symbiomy poskytují a co zároveň získávají. Páté zastavení se věnuje vodě, která se mění ze samozřejmosti ve strategickou surovinu. Zabývá se řešením eutrofizace vodních nádrží, vztahem sinic a rozsivek, překvapí zjištěním, co všechno poskytují řasy.

Expozice navrhovaná Ústavem experimentální botaniky má široký historický rozměr a demonstruje, jak zpočátku neuvědomělý pokrok pěstitelských technik a posléze milníky vědeckých objevů vedly k racionálnímu osvojení a využití hospodářských plodin. Procházka od obrazu asyrských bohů opylujících datle, k Mendelovu anticipování genů, k Watsonovu

a Crickovu objevu dvoušroubovice DNA, až k poznatkům o fytohormonech, které umožnily i rostlinné *in vitro* biotechnologie a manipulace morfogenezi rostlin. Vše zakončuje přiblížení výzkumu jedlých vakcín rostlinného původu. A do toho koloběhu jsou zasazeny vlastní výsledky ústavu, jež prokázaly významný aplikační potenciál. Aplikace aromatických cytokininů, účinnějších pro *in vitro* množení než cytokininů standardní, lékařské i kosmetické využití cytokininů a jejich derivátů. Ústav představí rovněž řadu žádaných odrůd jablek, výsledek klasického šlechtění i molekulární biologie. Nakonec zásadní metodický průlom pro čtení (sekvencování) genomu pšenice s využitím průtokové cytometrie a izolovaných chromozomů. To vše s demonstrací historické i současné přístrojové techniky, ukázkou rostlin ovlivněných fytohormony a komerčně vyráběných produktů.

Pro nejmladší návštěvníky jsou připraveny interaktivní soutěže, vlastní pokusy, pro středoškoly workshop na seznámení s moderní analytickou technikou (uskuteční se na Ústavu experimentální botaniky AV ČR v Praze – Suchdole). Součástí bude i návštěva průhonickeho parku, který lze nejen obdivovat, ale vzbuzuje též otázky a nabídne akce pro veřejnost. Společně vystoupení dvou botanických ústavů Akademie věd ČR je příležitostí obrátit pozornost veřejnosti ke světu rostlin, který v celé šíři zajišťuje naši existenci. Přijďte se od 30. dubna do 13. září přesvědčit.

Více informací najdete na webové stránce věnované 125. výročí založení ČAVU: www.umenivedy.cz.

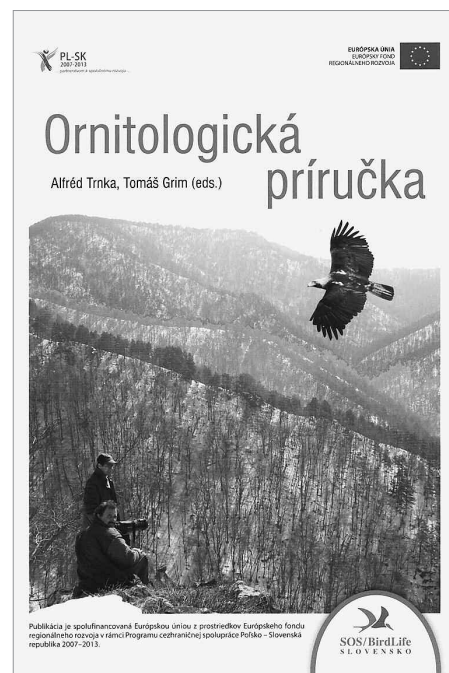
Alfréd Trnka, Tomáš Grim (eds.): Ornitologická příručka

Pokud jde o formální stránku, publikace (jejímiž dalšími spoluautory jsou Michal Baláž, Robert Doležal, Stanislav Harvančík, Ludovít Kocian a Anton Krištin) je tištěna na křídovém papíře a graficky velmi dobře a přehledně uspořádána a vybavena. Ke knize je na CD připojena kompletní ornitologická bibliografie Slovenska do r. 1990 (s druhovým a autorským indexem) od Branislava Matouška a elektronická verze jeho starší práce (s Williamem Schmidtem) Původ a význam vědeckých jmen ptáků (vydali vlastním nákladem r. 2010).

Co se týká obsahu, je otázkou, zda napsat v souvislosti s touto příručkou pouhou recenzí. Jak už samotné názvy kapitol svědčí, publikace nabízí všestranný pohled na vztah člověka k ptákům, nejen na ornitologii jako biologickou vědu o ptácích. Vědecký pohled přináší především prvních 6 kapitol (názvy v českém překladu): Co je ornitologie, Původ a vývoj ptáků, Systematické členění ptáků, Stavba ptáčieho těla, Biologie a ekologie ptáků, Etologie ptáků. Další tři kapitoly jsou za-

měřeny na výzkum, jeho techniku a zpracování výsledků: Základy vědeckého výzkumu v ornitologii, Práce ornitologa v terénu, Fotografování ptáků a další způsoby dokumentace. Dvě následující kapitoly shrnují vztah člověka k ptákům, související v některých aspektech s jinými vědami než pouze s čistou ornitologií: Ornitologie, legislativa, etika a Ptáci a společnost. Knihu uzavírá poslední kapitola Použitá a doporučená literatura a přílohy se seznamem ptáků a dalšími faktografiemi týkající se avifauny Slovenska.

I když „ornitologických příruček“ nebo metodik máme i v české literatuře několik, přece jen recenzovaná kniha znamená velký krok dopředu. Nejen díky novým poznatkům a zkušenostem jak přímo vědecké ornitologie, tak v přístupu k terénním pozorováním neprofesionály a jejich využití; nemenší zásluhu na její kvalitě má seznam autorů, vesměs vysoce erudovaných znalostí i přístupem k hodnocení výsledků a prezentaci. Proto je publikace vhodná nejen pro neprofesionální zájem-

ce, jimž bývají podobné „příručky“ určeny, ale jistě je užitečná také pro každého profesionálního ornitologa. Ačkoli se tyto dva typy zájemců o ptáky dosti často zejména u veřejnosti a ve sdělovacích prostředcích zaměňují.

K poslední větě bych měl jednu poznámku. V kapitole o vědeckém výzkumu postrádám – i když třeba jen subjektivně –